

Hiuskoukkusammal

Hårklomossa
Dichelyma capillaceum

Uhanalaisuusluokka (IUCN): erittäin uhanalainen (EN)

EU:n lajikoodi: 1383

Uhanalainen ja erityisesti suojeltava (LSA 1066/2023)

Luontodirektiivin laji (liite II)

Rauhoitettu (LSA 1066/2023)

BOR suojelutaso epäsuotuisa riittämätön, vakaa

Luonnehdinta

Hiuskoukkusammal on niukasti haarova, käyrälehtinen, muutaman neliödesimetrin pystyinä laikkuina tai harsuina tuppaina rantavyöhykkeessä kasvava pitkäikäinen sammal-laji. Väriltään se on ruskehtavan tai kellervän vihreä, joskus tummanvihreä tai mustanpuhuvakin. Lehdet ovat versolla epäselvästi kolmessa rivissä. Lajin erottaa rotevammasta koskikoukkusammalesta (*Dichelyma falcatum*) hyvin pitkä- ja kapeakärkisten lehtiensä perusteella. Lehden keskisuoni on pitkälti ulostyöntynyt, jopa puolet lehtilavan pituudesta.

Elinympäristö ja levinneisyys

Hiuskoukkusammal kasvaa purojen, jokien tai järvien rannoilla vesirajassa puiden ja pensaiden tyvillä, juurakoissa, veteen kaatuneilla rungoilla ja oksilla sekä kivipinnoilla. Tervaleppä ja raita ovat tyypillisiä kasvualustoja, mutta myös muut pajulajit, suomyrtti, harmaaleppä ja koivu kelpaavat. Elinympäristöjä luonnehtii melko voimakas luontainen vedenpinnan vuotuinen vaihtelu. Sammal on yleensä ainakin lumensulamiskauden ja sen jälkeisen ajan upoksissa, mutta loppukesän ja muut vähävetiset kaudet korkeallakin vesirajan yläpuolella. Esiintymisvesistöt ovat melko karuja. Lajia on tavattu eteläisimmästä Suomesta Kainuuseen saakka.

Nykytila ja uhkatekijät

Elinympäristöt ovat taantuneet ojitusten, vesien säännöstyksen, purojen perkausten, rantojen siistimisen ja vesien rehevöitymisen vuoksi. Nykykanta on hyvin pieni ja pirstoutunut käsittäen vain reilut kymmenkunta tunnettua esiintymää. Hieman yli puolet esiintymistä on suojelualueilla, tai rajattu erityisesti suojeltavan lajin elinympäristöinä.

Hoitosuositukset

Erityisesti suojeltavan hiuskoukkusammalen esiintymien lähiympäristö tulee jättää hakkuiden ja rantojen siistimistöimien ulkopuolelle. Osa lajin kasvupaikoista on metsälain erityisen tärkeitä elinympäristöjä (pienvesien välittömät lähiympäristöt) tai vesilain mukaisia kohteita. Osa lajin elinympäristöistä rajautuu METSO-ohjelmaan soveltuviin pienvesien lähimetsiin ja metsäluhtiin. Tietyillä paikoilla vesitalouden kunnostustoimet voivat olla tarpeen esiintymien elinvoimaisuuden lisäämiseksi.

Lähteet

- Sallantaus, T. 2009. *Dichelyma capillaceum* – erittäin uhanalainen. Julk.: Laaka-Lindberg, S., Anttila, S. & Syrjänen, K. (toim.). Suomen uhanalaiset sammalet. Suomen ympäristökeskus, Helsinki. Ympäristöopas. S. 83–85.
- Ulvinen, T., Syrjänen, K. & Anttila, S. (toim.). 2002. Suomen sammalet – levinneisyys, ekologia, uhanalaisuus. Suomen ympäristökeskus, Helsinki. Suomen ympäristö 560. 354 s.
- Koponen, T., Karttunen, K. & Piippo, S. (toim.). 1995. Suomen vesisammalkasvio. Finnish Bryological Society, Helsinki. Bryobrothera vol. 3. 86 s.

Kuva: Tapani Sallantaus